PERSONALITATEA LUI ION CREANGĂ: ÎNTRE DOCUMENT ȘI FICȚIUNE

Violeta TIPA

Institutul Patrimoniului Cultural

CZU:791.43-92:821.135.1.09(092)

<https://doi.org/10.52603/9789975351379.13>

Ion Creangă's personality: between document and fiction

Summary: Ion Creangă's personality challenged the filmmakers on both banks of the Prut to create films in which to bring the famous storyteller back to the big screen. And if the genre of fiction film allows itself an artistic approach, with deviations and directorial inventions, then the non-fiction film is based on the document, drawing the true nature of the writer. In this context, there are a series of films, which aim to follow various aspects of the writer's life, such as: *Creangă* (1973, directed by Vlad Druc), *Creangă si Junimea* (1989, directed by Ioana Holban), *Ion Creangă's God* (1996, directed by Grid Modorcea), *Ion Creangă* (1999, directed by Anatol Codru) and others. But even these films are largely influenced by the writer's work oscillating between document and fiction.

We will refer to the films *Ion Creangă's God* and *Ion Creangă* and analyze them from the perspective of that amalgam of events taken from the masterpiece of the writer *Childhood Memories* that form a common body with the rich iconographic material (photos, books, documents, archive documents, etc.) and biographical data, which being incorporated into a whole, give a special charm to the life of the writer.

Keywords: fiction film, documentary film, Ion Creangă, Anatol Codru, Grid Modorcea, *Childhood Memories*, *Ion Creangă's God*

Marele nostru scriitor clasic Ion Creangă, peste aproape un secol și ceva după moarte, mai rămâne a fi o figură misterioasă, cu multe taine, ascunse sub filele timpului necrușător.

Investigațiile întreprinse asupra vieții și operei scriitorului s-au încununat cu o serie de publicații, dedicate celor mai diverse aspecte. Dar, totuși, personalitatea sa rămâne încă a fi o enigmă: până în prezent se mai discută anul și ziua nașterii, unele date biografice, componența familiei, chiar și locul morții, nemaivorbind despre natura sa complexă și contradictorie.

La reconstituirea destinului tragic și readucerea lui în fața tinerilor generații se includ și cineaștii. Primele imagini cinematografice, ce pun în evidență figura clasicului literaturii noastre este *Eminescu. Veronica. Creangă* – un documentar românesc produs în 1914 de către filiala din București a casei de filme *Pathé*. Regia documentarului a fost semnată de către Octav Minar, ajutat în realizare de către directorul revistei „Cele trei Crișuri” din Oradea, Alexandru Bacaloglu. Prezentat pentru prima dată la 31 ianuarie 1915 la Ateneul Român din București, apoi i se pierd pentru o perioadă urmele...

Película cuprinde documente, fotografii și imagini ale locurilor marcate de prezența celor trei figuri proeminente ale culturii noastre naționale, Mihai Eminescu, Veronica

Micle și Ion Creangă. Din cei circa 1500 de metri de peliculă, cât avea inițial documentarul la ANF (Arhiva Națională de Filme), se mai păstrează o copie de cca 570 de metri a materialului filmat, și o alta de 650 metri (cca 20 min.) cu inserturi. La fel, s-au păstrat afișul și programul de sală al acestui film.

Pentru acest documentar, operatorul casei *Pathé*¹ din București – Victor Debon, a realizat filmări în vara anului 1914 la mănăstirile Agapia, Neamț și Văratec, la Ipotești, Iași, București, Humulești, Târgu Neamț, Dumbrăveni și în alte locuri. Imaginile cinematografice conțin documente și fotografii ale protagoniștilor, rudelor și cunoscuților acestora, precum și a altor localități, legate de numele celor trei mari personalități – Eminescu, Micle și Creangă.

Filmul înglobează 26 de inserturi referitoare la viața lui Ion Creangă: imagini și fotografii (cca 6 min.) pe parcursul cărora urmărim imagini cu membrii familiei lui Creangă, sora cu nepoții, bunicul David din Pipirig, colegul – Ion Torcălăul, portretul colectiv al membrilor societății literare „Junimea” (a. 1883), fotografia de la Slanic (1889), ultima fotografie a lui Creangă, precum și imaginile în care au fost surprinse locurile îndrăgite: Ozana, considerat de critică „râul vieții” lui Creangă, Humuleștii, biserica din Broșteni, seminarul din Socola, bojdeuca din Țicău ș.a. Șirul acestor secvențe, ce titrează viața scriitorului, se termină cu mormântul din cimitirul „Eternitate” din Iași. Sunt imaginile/filmările care mai păstrează epoca lui Creangă.

După pelicula din 1914, când pentru prima dată este abordată personalitatea scriitorului prin prisma filmului documentar, s-au scurs decenii până s-a recurs la noi încercări de-a revalorifica chipul sfântosului bunic din Humulești. Poetul și regizorul Anatol Codru, după ce realizează o serie de filme biografice, scrie un scenariu pentru un scurtmetraj *Ion Creangă* (1973), pe care-l regizează Vlad Druc. Iar, peste două decenii și ceva, același Anatol Codru va reveni la viața lui Creangă (1997), de data aceasta va turna un lungmetraj de nonficțiune pitoresc, care ne transferă în atmosfera secolului al XIX-lea. Tot la studioul *Moldova-film* este realizat un film didactic la comandă – *Ion Creangă* (1974) după scenariul lui Alexei Palii în regia lui Gheorghe Prodan.

Nici documentariștii români nu se grăbesc să cerceteze cu mijloacele audiovizuale viața și activitatea clasicului. Din noianul de pelicule de non-ficțiune am depistat filmul Ioanei Holban, care creionează relațiile scriitorului cu societatea culturală „Junimea” în documentarul *Creangă și Junimea* (1989), universul spiritual al clasicului abordat de criticul Grid Modorcea într-un eseu televizat – *Dumnezeul lui Ion Creangă* (1996), documentarul *Spre lume pe „calul bălan”* (2011), inspirat din viața și opera lui Creangă de către prof. Vasile Prihoi. Și cam atât...

În studiul de față ne vom referi la două pelicule care argumentează teza enunțată la început, ce s-ar preta meditațiilor lui Eugen Simion despre modul de a fi al lui Creangă: „Creangă este, nu mai încapе vorba, ceea ce se cheamă un personaj. Un personaj creat de el, creat de alții și, mai ales, creat de opera sa. [...] Să spunem că Ion Creangă creează un model de confesiune în care amestecă ficțiunea cu biografia și realizează imaginea unui

1 Compania *Pathé* – una dintre primele studiouri cinematografice din lume, fondată la Paris, Franța de către Frații Pathé în 1896. În scurt timp devine cea mai mare companie de producție de filme, deschizând filiale în diverse orașe ale Europei, inclusiv, București.

copil din părțile de munte ale Moldovei de sus, un copil care face poznele pe care le fac copiii de pretutindeni în mediul și cu mijloacele lor la aceeași vârstă” (Simion s.a.: XXIII)

Eseul televizat *Dumnezeul lui Ion Creangă* (1996), scenariul și regia lui Grid Modorcea, se adresează la formarea spiritualității creștine a lui Ion Creangă, urmărind pas cu pas drumul spre intrarea în sfântul lăcaș în calitate de diacon, precum și răspopirea lui. Autorul susține ideea că cunoscutul scriitor, deși scos din slujbă, a rămas pentru totdeauna un fiu al bisericii.

Grid Modorcea în eseul său televizat își propune să clarifice: „...a avut sau nu Ion Creangă vocația de preot? Pentru unii Creangă a fost un ateu holteiam, pentru alții era un răzvrătit, nu puțini au văzut în el un *Gargantua* al românilor sau un estetic rafinat, iar cei mai mulți un creator popular. În ceea ce ne privește, vom încerca să arătăm că genialul povestitor a avut mai mult decât vocația de preot, a avut vocația nelumescului și a fantasticului, a universalității și a dumnezeiescului în sensul său profund creștin și ortodox. La împlinirea vocației lui Creangă pe lângă înrudirea sa de sânge cu înalte fețe bisericești de mai demult sau de mai aproape (cum ar fi fratele mamei sale – preotul Gheorghe Creangă – de care va fi legat sufletește cum o dovedesc scrisorile până la moarte), a contribuit și spațiul sacru în care s-a născut, vatră de monastiri...”

Astfel, regizorul, pornind de la faptul că personalitatea lui Ion Creangă s-a născut în spiritualitatea satului patriarhal, pentru ca apoi s-o prefigureze în personajele sale, îl pune pe un moș Nichifor Coțcariul, ca fiind un *alter ego* al scriitorului, să ne ghideze pe drumurile vieții, având la bază acel fragment al autobiografiei, precum și *Amintirile*, din care sunt spicuite acele secvențe, ce țin în mod special de școală, învățătură și biserică. Prin acest Moș Coțcariul, care relatează viața scriitorului nu doar de la persoana întâia, ci și de pe poziția zilei de azi, a timpului prezent, se combină ingenios documentul istoric cu cel al operei lui. Or, regizorul chiar din pregeneric ne introduce în formula sa de creație, cea de re-constituire a acțiunilor prin scene cu actori (majoritatea de la Teatrul Național din Iași). În prim-plan ni-l propune pe Moș Nichifor Coțcariul (actorul Ernest Matei), care singur ni se prezintă: „...Moș Nichifor nu e o închipuire din povești, e un om ca toți oamenii, uite, așa ca mine..., dar numele lui Coțcariul i-a rămas până în ziua de astăzi... S-a zis că eu, moș Nichifor, sunt un altfel de al lui Ion Creangă, adică chiar povestitorul din Humulești, dar sub un alt nume ca și Popa Duhu. O fi așa, n-o fi așa, Dumnezeu știe... De una sunt sigur, că el trăiește și azi, eu îl știu foarte bine, când mă uit în oglindă... Dar acum vă poftesc pe dumneavoastră să mă vedeți în carne și oase. Iată-mă că-s viu, stau cole în căruța mea, care e ca o bojdeucă pe roate, ferecată cu tei de curmei...”, invitându-ne într-o lungă călătorie „Pe drumurile pe unde a umblat Ion Creangă, că și el a fost un fel de harabagiu și a bătut drumurile în lung și în lat, până a ajuns acolo, unde i-a fost dat să ajungă”, iar acest moș Nichifor își are scopul de a-l prezenta însuși pe scriitor, dând voce autobiografiei sale, a fragmentelor din povești și povestiri.

La fel, în structura filmului apare și comentatorul (sau cronicarul) prin vocea *din off*, care intervine cu date și nume concrete, ce țin de biografia viitorului diacon, comentându-le din perspectiva zilei de azi. În acest, context sunt argumentate filmările locurilor la timpul prezent. Lunga călătorie întreprinsă prin locurile unde s-a format personalitatea, în primul rând, a diaconului Creangă, concepțiile sale spirituale și filosofice asupra vieții și lumii, regizorul o construiește la intersecția a două lumi: a trecutului și a prezentului,

dar și a ficțiunii și documentului. Jocul, anunțat de la început de autorul filmului, cu Moș Nichifor, care este și în rolul lui Ion Creangă „... mi s-a dat în seamă să-l *joc* (subl. n.) chiar pe el, ba să-i rostesc vorbele din *Amintiri*, povești și din toate cele. Oare mă voi descurca? Mo-i descurca, numai dacă și Domniile voastre vi-ți accepta călătoria...”, povestind cu exces de amănunte secvențe din viața viitorului slujitor al bisericii.

Drumul pe care ne poartă harabagiul pornește de la Humulești, locul copilăriei, apoi trecând pe la Mănăstirile Secu și Neamț, Agapia și Văratice, cu incursiuni în istoria lor, devenind o deschidere pentru Nică al lui Ștefan a Petrei în spațiul sacru, ce îl va domina pentru restul vieții. Popasurile de la biserică din Broșteni, apoi la Școala Domnească din Târgul Neamțului, unde la deschidere Ghica Vodă le adresează elevilor mesajul: „Iată școala și sfânta biserică – izvoarele mângâierii și ale fericirii sufletești, folosiți-vă de ele și vă luminați și pe Domnul lăudați!”; apoi la școala din Fălticeni și Seminarul teologic de la Socola din Iași ș.a., argumentează formarea lui Creangă în spiritul valorilor creștin ortodoxe.

Grid Modorcea, care este și scenaristul filmului rămâne convins că: „....dacă preoțimea timpului n-ar fi fost mai catolici decât papa, Creangă niciodată n-ar fi lepădat potcapul și antereul. (...) Avea preoțimea în sânge”. Și după 120 de ani de la excluderea din cler, cazul a fost revăzut și Ion Creangă restabilit în post și: „...de acum înainte la slujbele de pomenire, parastase și comemorări de ordin religios va fi pomenit și diaconul Ion”. Decretul fiind semnat de Daniel, arhiepiscop și mitropolit al Moldovei și Bucovinei și citit de preotul paroh Ioan Rusu în biserică, unde a avut denigrarea acestuia.

Autorul filmului, după cercetarea întreprinsă, conchide: „Creangă a avut nu numai vocația de preot, ci și de apostol pentru că l-a slujit cu tărie pe Dumnezeu, pentru că i-a propovăduit peste tot învățătură. Și care a fi?”. Aici autorul aduce ca argumente opera lui Creangă, în care Domnului i se acordă un loc aparte. Începând cu *Amintirile*, în care găsim un fel unic de a i se adresa: „*drăguliță-Doamne*”, considerată „alintarea supremă”, continuând cu poveștile „prin care îl aduce pe Dumnezeu printre oameni precum zeii antichității (în *Ivan Turbincă*), el este aievea în viața oamenilor, Dumnezeu vorbește ca un bătrân înțelept...”, iar Moartea „ca o babă bătrână...”. Aceste și multe alte exemple aduse din opera scriitorului demonstrează „prezența covârșitoare a lui Dumnezeu”, ca „autoritate absolută”, căci „cuvântul Dumnezeu e cel mai des folosit”, prin care se identifică vocația dumnezeiască a lui Creangă.

Tot autorul consideră că și în ultimul drum Creangă trebuia petrecut în căruța lui Moș Nichifor și îi organizează o petrecere virtuală (postumă) spre lumina celestă cu toate personajele operei sale, care ar fi alături de el în alaiul mortuar, care se tot îndepărtează pe drumul infinit...

Un alt „joc cinematografic” cu documentarul și ficțiunea îl propune scenaristul și regizorul moldovean Anatol Codru, unul dintre regizorii care a reconstituit în imagini audiovizuale chipul celor care ne-au dus faima în lume. După o serie de pelicule, dedicate lui Dimitri Cantemir (1971), Vasile Alecsandri (1972), Nicolae Costenco (1989), Mihai Eminescu (1991) ș.a., regizorul se adresează și la figura „Homer-ului literaturii noastre”, la scriitorul Ion Creangă. Nu este prima tentativă de-a prefigura universul clasicului autor.

De data aceasta Anatol Codru își propune să creeze lungmetrajul *Ion Creangă* (1999) la confluența dintre opera și viața scriitorului. Urmărindu-i calea vieții, regizorul se oprește la cele mai semnificative momente din biografia lui, compunând din destinul

lui Creangă o poveste, în care adună bucurii și tristețe, întâlniri și despărțiri, biruințe și dezamăgiri. În acest context, regizorul se adresează, mai întâi, la *Amintirile din copilărie*, capodopera scriitorului, proiectând în figura lui Nică a lui Ștefan a Petrei un *alter-ego* al prozatorului.

Codru aduce pe marele ecran chipul lui Ion Creangă în viziunea sa, dar totodată nu pretinde să distrugă acea aură a scriitorului cunoscut și îndrăgit de public după povești și amintiri. Povestea vieții scriitorului o începe de la străbunii retrași din Ardeal pe meleagurile Moldovei, unde își va prinde rădăcini puternice familia Creangă. Or, viitorul diacon și scriitor din fragedă copilărie va fi implantat în universul ancestral plin de datini și tradiții, ce-i va defini spiritualitatea sa, mai târziu, reflectată în operă.

Anume prin intermediul creației crengiene, regizorul îi reconstruiește biografia, intercalând mereu secvențe din *Amintiri* cu documente și fotografii ale timpului. Absorbit de capodopera scriitorului, A. Codru se dedică în întregime *Amintirilor* în calitate de sursă primă (autobiografică), precum o fac mai mulți critici...

Așa, primele două acte ale filmului se referă în mod integral la anii de copilărie și adolescență, la relațiile cu părinții și frații mai mici, întâmplări din cele mai îndrăgite, contrapunând textului imaginile localităților – Humuleștii, Fălticeni, Iași, a mănăstirilor și bisericilor ș.a., printre care se mai rătăcesc și câteva fotografii din acea perioadă.

Autorul se inspiră din *Amintirile* lui Creangă, punându-le la baza filmului și completându-le mesajul prin secvențe audio asemeni celor „de teatru radiofonic” (discuția dintre părinți, opinia mamei, tatei, bunicului David, secvența cu pupăza, la furat cireșe, cu învățatul gramaticii sau cu uratul etc.), care de cele mai multe ori duc lipsa unor imagini vizuale adecvate. Încercările de-a înscena secvențe jucate cu urmașii scriitorului, intuind în ei pe acel Nică a lui Ștefan al Petrei, care vara umblă cu căciulă de miel pe cap(!) sau vlăjgani de doi metri sar în sus cântând „...doamne miluiește, popa prinde pește...” aduc o notă de superficialitate în film.

La fel, scene jucate în scopul redării anturajului și atmosferei specifice timpului, similare cu cele descrise în *Amintiri*, când regizorul urcă un băiat în copac, apoi punându-l să fugă aproape gol pe ulițele satului, iar iarna adună o droaie de copii să umble cu uratul ca să fie fugăriți cu bățul etc., dorind astfel să sublinieze ideea unei continuități, a acelei *copilării universale* exact formulate de George Călinescu.

Regizorul își alege o forma hibridă de a reconstrui biografia scriitorului, adresându-se în aceeași măsură atât operei (*Amintirilor din copilărie* și *Poveștilor*), cât și materialului documentar. Dar montajul lor – paralel și consecutiv al ficțiunii și al documentului – înregistrează o discrepanță dintre imagine și comentariul după cadru. Și dacă textul are o încărcătură solidă, atunci imaginea, din punct de vedere al artisticului, cât și al documentului, e cu mult mai modestă. Predomină imagini (panorame, planuri) ale peisajelor localităților actuale.

Filmul relatează viața scriitorului în mod cronologic, ce conform *Amintirilor* apare în culori roze, dar de fapt a fost cu totul alta în realitate. Scriitorul are parte de toate aspectele vieții: de la bucuriile copilărești și dragostea mamei, chipul căruia nu-l trece cu vederea, căci nu se știe pe unde ar fi rătăcit Creangă, dacă nu era mama cu intențiile ei de a-l face pe Nică popă, trimițându-l la diferite școli până la sărăcia și calvarul din timpul maturității.

Puțin probabil că Nică a lui Ștefan a Petrei să se bucurat mult de fericirea copilăriei, pe care o descrie cu multă pasiune în *Amintiri*. După documentele rămase, Ionică era cel mai mare copil în familie și avea în grija sa pe cei muci, era mâna dreaptă nu doar a tatălui la coasă, ci și a mamei la treburile casnice. Doar în scrierile sale Creangă apare cu mult umor și vorbe de duh, însă viața i-a adus multe dezamăgiri și neazuri. Crâmpoie din ele sunt prezentate în partea a treia (cea mai scurtă), în care sunt expuse mai multe aspecte în mod telegrafic, în mod special, cele mai frumoase clipe ce le trăiește alături de Mihai Eminescu, care-l îndeamnă să scrie și-l prezintă membrilor societății „Junimea”. Și, dacă *Amintirile* sunt bine cunoscute, atunci viața lui Creangă, după adolescență și studii, mai rămâne a fi ascunsă după cortina timpului.

Fiind absorbit în întregime de *Amintiri*..., scenaristul și regizorul Anatol Codru, merge pe o cale bătorită, lăsând în umbră alte aspecte la fel de semnificative pentru întregirea personalității. Obiective sunt observațiile filmologului Ana-Maria Plămădeală, care în recenzia filmului, scrie: „Cu părere de rău, Anatol Codru ratează posibilitatea de a se referi și la această fațetă a dramei lui Ion Creangă – drama eternă a artistului de a nu fi recunoscut ca personalitate profetică de către contemporani. Astfel rămâne în umbră statutul lui Ion Creangă de mare singuratic printre junimiști, care îl vedeau în postura singulară a pitorescului ilariant. Nu este elucidată pe deplin și semnificația majoră a prieteniei cu Mihai Eminescu, unicul care i-a intuit ființa introvertită, copleșită de gingașia exuberantă și de simțirea nostalgică a firii sale de visător...” (Plămădeală 2001).

Destituit din învățământ, Creangă continuă să lucreze la manualele școlare. Dintr-o secvență audio aflăm cum lucra/scria Creangă. Secvența e preluată din amintirile contemporanilor (Speranția 2006: 116), dar regizorul trece cu vederea că s-a întâmplat „în timpul vacanței celei mari, la Ungheni”, unde au venit institutorii pentru a lucra la *Cartea de citire*.

Astfel, regizorul încearcă să păcălească spectatorul, oferindu-i imagini contemporane pentru cele ale epocii, înscenând cu multă stângăcie fragmente arhicunoscute din *Amintiri*... Inclusiv, filmul mai abundă de planuri lungi, precum ar fi drumul de la Humulești la Iași, unde se va înscrie la Seminarul de la Socola. Regizorul face din căruțașul, care-l duce pe Creangă la Iași, un fel de *alter ego* al lui Moș Coțcarul, care-i povestește viitorului scriitor toate întâmplările din lume... Pe lungi planuri ale drumului, pădurilor și câmpiilor ascultăm fragmente din diverse povești despre Ivan Turbincă, Dănilă Prepeleac etc. (deși este bine cunoscut că întreg folclorul popular Creangă îl deprinde și-l cunoaște din timpul șezătorilor din lungile seri de iarnă...). Posibil că regizorul prin apelarea la aceste fragmente din poveștile lui Creangă și, în mod special, la cunoscutele personaje, a dorit să facă unele similitudini dintre autor și opera sa. Căci în fiecare personaj al său, deși inspirat din creația populară sau/și din realitatea cotidiană, Ion Creangă îl transformă, conferindu-i semnificații profund filosofice, lăsându-și în chipul lor o părticică din spiritualitatea sa.

În acest context, devine sugestivă aprecierea dată de către criticul Vladimir Streinu lui Creangă: „Pentru portretul omului care a fost Creangă n-avem decât să adunăm însușirile risipite în eroii săi și îl avem întreg” (Streinu 1971: 102.) Și, până la urmă, pelicula reușește să prindă în cursa iluziilor spectatorul dornic de-a se apropia de personalitatea clasicului.

Evident că filmul, care își propune să urmărească întreaga viață a scriitorului, se termină cu moartea lui. Planuri lungi din cimitirul „Eternitatea” din Iași, unde odihnește *fruntașul literaturii române*, sunt susținute prin începutul discursului la înmormântarea lui Ion Creangă de către tânărul critic Eduard Gruber...

Personalitatea complexă și multilaterală a lui Ion Creangă tăinuiește în sine încă multe enigme. Deși, până la crearea filmului, în 1997, au fost scrise și publicate lucrări despre viața și activitatea scriitorului, mai rămân, însă, unele aspecte puțin studiate. Or, marea majoritate a cercetătorilor și criticilor și-au luat ca bază la descrierea vieții – opera lui literară, în mod expres, *Amintiri din copilărie*, pe care au echivalat-o cu viața scriitorului, trecând cu vederea că *Amintirile* sunt o operă literară, deși biografică. Cu toate că mai multe evenimente s-ar intersecta cu viața scriitorului și atunci, când vorbim despre viața lui Creangă, aceste *Amintiri* nu pot constitui sursa adecvată și completă a realei biografii a autorului.

În acest context, sugestivă devine ideea lui Constantin Parascan, muzeograf la „Bojdeuca lui Ion Creangă” din Iași și consultantul filmului, idee expusă peste ani în monografia dedicată scriitorului: „*Amintirile din copilărie* a fost și va rămâne o operă paradoxală din mai multe puncte de vedere (...). Perspectiva ce trebuie abordată este cea a proporției între autobiografie și ficțiune (...) aici stă una din cheile înțelegerii corecte a biografiei lui Creangă” (Parascan 2006: 165.)

Opera lui Ion Creangă va rămâne carte de căpătâi încă pentru multe generații, iar viața sa va continua să inspire cinești la noi creații. Spre exemplu, o viziune a sa inspirată din viața și opera clasicului literaturii noastre propune prof. Vasile Prihoi în documentarul *Pornind spre lume pe „calul bălan”* (2011), în care, la fel, combină ingenios documentele timpului cu secvențe din *Amintiri*, precum și fragmente din filmele de ficțiune *Amintiri din copilărie* (1965, regia Elisabeta Bostan), *Un bulgăre de humă* (1989, regie Nicolae Mărgineanu) etc.

Bibliografie:

Parascan, Constantin. *Ion Creangă: măștile inocenței*. Chișinău, 2006.

Plămădeală, Ana-Maria. Un film despre Ion Creangă între mister și revelație. În: *Literatura și arta*, 14 iunie 2001.

Simion, Eugen. Introducere. În: *Ion Creangă. Opere*. Ediție alcătuită de Iorgu Iordan și Elisabeta Brancus. București: Academia Română. Univers enciclopedic, s.a.

Speranția, Th. D. Cum scria Ion Creangă. În: *Ion Creangă în amintirea contemporanilor*. Antologie de Daniel Corbu. Iași: Princeps Edit, 2006, pp. 115-120.

Streinu, V. *Ion Creangă*. București: Albatros, 1971.

Date despre autor: Violeta Tipa, doctor în studiul artelor, cercetător științific coordonator, Institutul Patrimoniului Cultural,

e-mail: violeta_tipa@yahoo.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9930-8520>